

САХА ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭТИН
«КЭБЭЭЙИ УЛУУҔА (ОРОЙУОНА)
В.Е.КОЛМОГОРОВ ААТЫНАН
СИИТТЭ ОРТО ОСКУОЛАТЫН
МУНИЦИПАЛЬНАЙ БЮДЖЕТНАЙ ТЭРИЛТЭТЭ

«Тимофей Егорович Сметанин оло5о, айар үлэтэ»

Толордулар: Сииттэ орто оскуолатын алын
сүһүөх учуутала- :

Дьяконова Агафья Николаевна
Винокурова Евдокия Ильинична

2025 сыл

Уулаах окуопа5а сытан,
Утуйбакка да сылдъан,
Ийэ дойдум дьолун иьин
Эрэйдэммитим иьин,

- Син биир этиэ5им

Сирдээ5и дьолу билэбин диэн...

ТИМОФЕЙ ЕГОРОВИЧ СМЕТАНИН
(1919 – 1947 С.С.)

1919 сыллаахха сэтинньи 25 күнүгэр Орто Бүлүү улуунун кырыы нэһилиэгэр Чачыга (кэлин Кэбээйи нэһилиэгэ, Кэбээйи улууһа) дьадаңы дьиэ кэргэнэ төрөөбүт. Аҕата Егор Николаевич иккис кэргэниттэн Левина Анастасия Степановнаттан үс оҕоломмут, Тимофей бастакылары этэ.

Оскуолаҕа хойутаан, төрөппүттэриттэн көнүлэ суох, 11 сааһыгар 1930 сыллаахха, үөрэх дьыла бүтэрэ чугаһаабытын кэннэ киирбит. 1933 сыллаахха ситиһиилээхтик төрдүһү бүтэрбит. Онтон 13 сааһыгар Калинин аатынан колхуос көмөлөһөөччү суоччутунан анаммыт. Онтон Намга киирэн суоччут куурсун бүтэрэн 1934 сыл олунньутуттан колхуоһугар суоччут буолбут. 1936—37 үөрэх сылларыгар Кэбээйи оскуолатыгар кэлин биллиилээх поэт буолбут Пантелеймон Тулааһынап директорынан үлэлии сылдьан литературнай куруһуок ыыппыт. Ол куруһуокка Тимофей актыыбынай чилиэнинэн буолбут, илиинэн таһаарар сурунаалларыгар хуодуһунньуктаабыт.

1942 сыл атырдыах ыйыгар Кэбээйи оройуонун
военкоматынан Аармыйаҕа ынырыллыбыт. 284-с
минометнай полкаҕа сулууспалаабыт, старшай
телефонист. «Хорсунун иһин» (18.01.1944),
«Бойобуой өгөлөрүн иһин»
(22.06.1943) мэтээллэринэн наҕараадаламмыт.
Фронтан, ыалдыан, 1944 сыллаахха төннүбүт.

1944 сыллаахха икки мэтээллээх, сэрииттэн улаханлык бааһыран, эргиллэн кэлбитэ. Фронтовик-суруйааччы кыратык сынньанаат, Дьокуускайдаа5ы пединститутка киирбитэ. Суруйааччы, буйун, А5а дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ Орловскай – Курскай туһаайыыга, Хотугулуу-Ар5ааңы 2-с Прибалтийскай фронтарга буолбут кыргыһыларга кыттыыны ылбыта. Сэрии толоонуттан дойдутугар «Хааннаах хара баттах,» «Сүрэхтэн кэпсэтии», «Босхоломмут дэриэбинэ», «Саллаат ахтыл5ана», «Бухатыыр Армия», «Саллаат» диэн буорах сыттаах хоһооннору суруйан ыппыта.

Сэриигэ связист эбит, ол эрэри үчүгэйдик уруһуйдуурун иһин кинини разведкаҕа эмиэ ыталлар. Ол туһунан суруйааччы Дмитрий Таас 1994 с. «Кыым» хаһыакка манньк суруйбут: «Кини (Т.Сметанин) дыңинэн связист этэ, ол гынан баран, кинини сатаан уруһуйдуурунан, разведкаҕа сылдьан инники линия былаанын уруһуйдаан устарга анаабыттара. Ити үлэтин ситиһиилээхтик толорбута».

Тимофей Сметанин олус кылгастык олорон да аастар, олус элбэх кэрэ айымньылары норуотугар бэлэхтээбитэ. Кини оҕо сылдьан олус ылларан туран уруһуйдуура, сэрии буолбатаҕа буоллар, баҕар, өссө сөҕүмэр талааннаах худуоһунньук буолуон сөп этэ. Баара суоҕа 27 сааһыгар 1947 с. өлбүтэ.

АЙАР ҮЛЭТИН УРАТЫТА

Тимофей Сметанин ыччат уонна оҕо суруйааччытын быһыытынан ордук биллэр. Дириң реалистическай ис хоһоонноох, урдук уус – уран таһымнаах, бэргэн, уран тыллаах Т. Сметанин айымньылары олоххо дың баартан төрүттээхтэр. Ааһааччыны куруутун үтүөһэ – кэрэһэ угуйар уйаһас айылһалаахтар, сэргэх юмордаахтар.

АЙЫМНЬЫЛАРА

Оболорго: «Куоска олоңхото», «Мэхэлэчээн булчут», «Күөрэгэй», «Егор Чээрин»;

Т.Е.СМЕТАНИН АЙЫМНЬЫЛАРЫНАН КВЕСТ - ООҢҢУУ

«ОРЛЁНОК – ДОБРОВОЛЕЦ» <input type="text"/>	«ОРЛЁНОК – ЭРУДИТ» <input type="text"/>
«ОРЛЁНОК – ЭКОЛОГ» <input type="text"/>	«ОРЛЁНОК – СПОРТСМЕН» <input type="text"/>
«ОРЛЁНОК – ХРАНИТЕЛЬ» <input type="text"/>	«ОРЛЁНОК – ЛИДЕР» <input type="text"/>
ПОДВЕДЕНИЕ ИТОГОВ УЧАСТИЯ В ПРОГРАММЕ ПРИШКОЛЬНОГО ЛАГЕРЯ "ОРЛЯТА РОССИИ , ЭТО МЫ!" <input type="text"/>	«ОРЛЁНОК – МАСТЕР» <input type="text"/>

**«Сэпкэ толкуй»
«Верное решение»
Защищает от принятия
неверных решений.
Притягивает удачу.**

«ОРЛЁНОК –
ХРАНИТЕЛЬ»

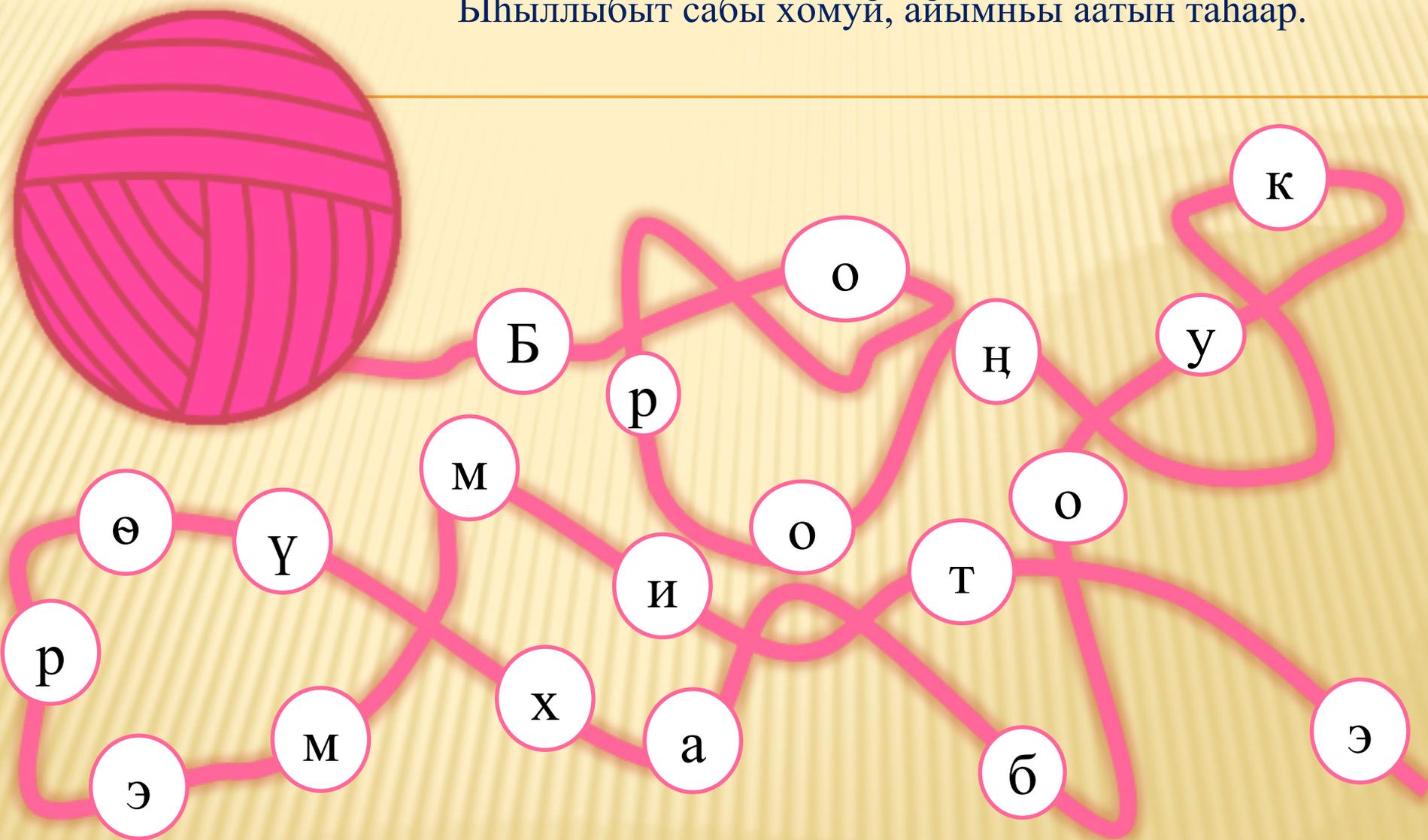
Ыйытыктар:

1. Т.Сметанин төрөөбүт күнэ, сыла
2. Бииргэ төрөөбүт хастарый?
3. Хас сааһыгар оскуолаҕа киирбитэй?
4. Хас сыллаахха сэриигэ ынырыллыбытай?
5. Ханник мэтээллэринэн наҕараадаламмытай?
6. Хас сыллаахха сэрииттэн кэлбитэй?
7. Т.Сметанин хас сааһыгар бу олохтон туораабытай?

«ОРЛЁНОК –
ЛИДЕР»

Ыһыллыбыт сабы хомуй, айымһы аатын таһаар.

Айымның аатын сөпкө таай

1

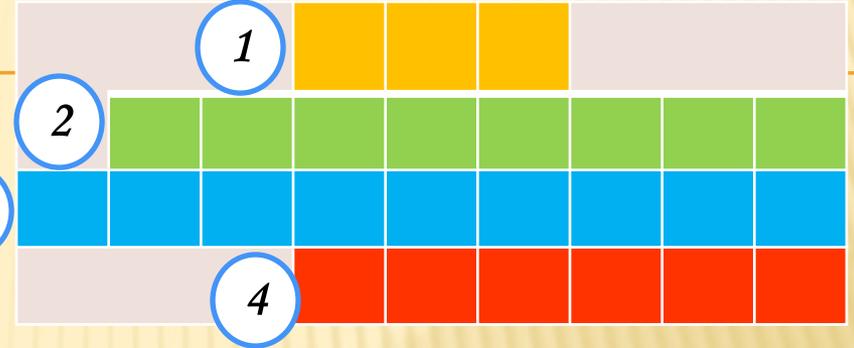
3

2

3

4

«ОРЛЁНОК –
ЭРУДИТ»

Бу түүхмэххэ Т.Сметанин
айымньыларыгар олобуран ыйытыктарга
эппиэттибит. Ким элбэх, сөптөөх эппиэти
биэрбит эбии харысхал ылар.

«ОРЛЁНОК –
МАСТЕР»

«Мэхээлэчээн булчут кэпсээннэригэр»
ыһыллыбыт хартыынканы тагабыт(пазл). Танмыт
ойуугутугар булт ханнык ньымалара (көрүнгнэрэ)
көстөрүй? Кэпсээн аатын сөпкө эппит хамаанда
эбии харысхал ылар.

СӨЛТӨӨХ ЭЛШИЭТ

Куһу ураҕаһынан да бултуурбут.

ураҕас

Куобах

туһах

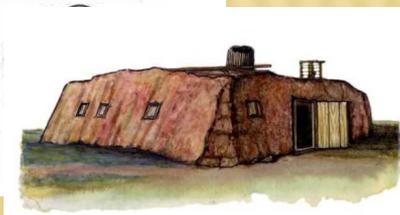
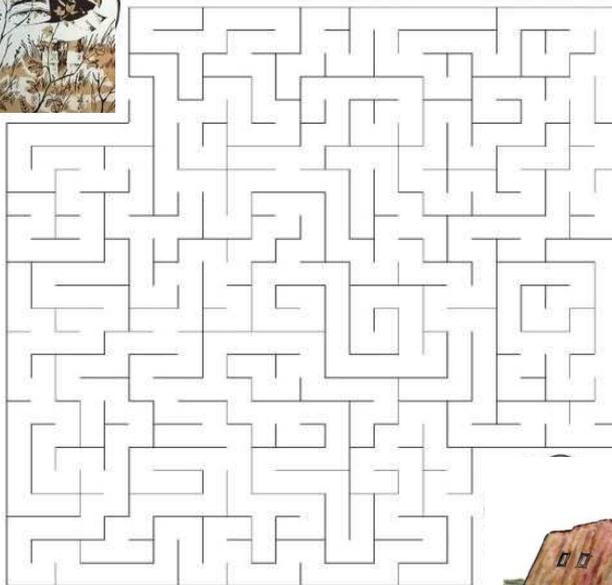
**ИННИГИТИГЭР ЫҢЫЛЛЫБЫТ ӨС ХОҢООННОРО СЫТАЛЛАР. ХАЙА
ХАМААНДА ТӨБӨ ӨС ХОҢООНУН СӨПКӨ ТАҢМЫТ, СОЧЧО
ХАРЫСХАЛЫ ЫЛАР.**

<i>Сүгэ кыайбатаҕын,</i>	<i>ыйыстыбыккын эрэн.</i>
<i>Ыстаабыккын эрэнимэ,</i>	<i>онгорор уустук.</i>
<i>Уулаах балык быстыбат,</i>	<i>көрдөөбүт көһүйэ көмүһү булар.</i>
<i>Алдьатар дөбөн,</i>	<i>дьонноох киһи тутайбат.</i>
<i>Сылдьыбыт сыһы,</i>	<i>сүбэ кыайар.</i>

«ОРЛЁНОК –
ДОБРОВОЛЕЦ»

Бу түүнмэххэ Күөрэгэйи дьийэтиттэн өтөххө түргэнник сирдээн илдьибит хамаанда харысхал ылар.

**«ОРЛЁНОК –
СПОРТСМЕН»**

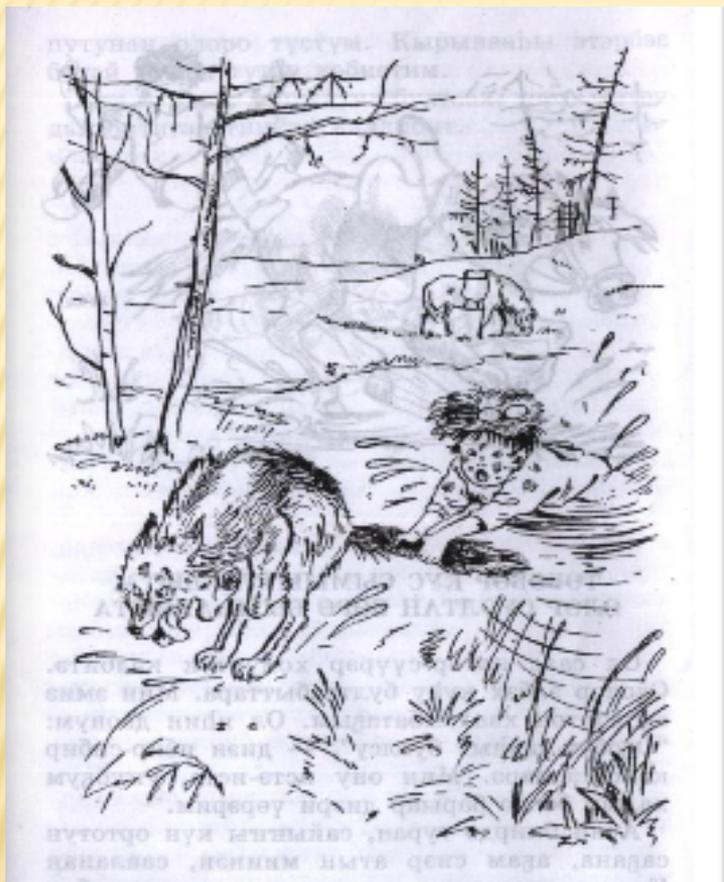

Оонньуубут аата «Күөгүлээһин». Т.Сметанин «Сатаатахха – хонууга да күөгүлүөххэ сөп» айымньытыгар олобуран, билигин биһиги күөгүлээһингэ куоталаһабыт. Хайа хамаанда элбэх балыгы хаптарбыт, эбии харысхал ылар.

«ОРЛЁНОК –
ЭКОЛОГ»

Т.Сметанин «Мэхээлэчээн булчут кэпсээннэрэ» кинигэтигэр кэпсээннэр ис хоһооннорунан сүрдээх үчүгэй уруһуйдар бааллар. Эһиги соруккут диэн бу уруһуйу араас өнгө көмөтүнэн тилиннэри диэн буолар. Онуоха өггөнөрү таларгытыгар суот суоттуугут. Сөптөөх эппиэт ыйыллыбыт өггөнөн кырааскалыбыт. Ким сөпкө, эрдэ онорон бүтэрбит харысхал ылар.

Бөрө	$52+44$		20
Мас умнаһа	$95-36$		24
Ат	$16*3:2$		52
Уол танаһа	$17+40-5$		70
хонуу	$95-48$		96
халлаан	$24:6*5$		47
бадараан	$100-42+12$		59

**Биир дойдулаахпыт, буюун-
суруйааччы, поэт, журналист -
Тимофей Егорович Сметанин
айымньыларын аабын, үөрэтин,
билиигитин кэнэтин!**